

kinder ombudsman

het beste besluit:
geef kinderen invloed

Retouradres: Postbus 93122, 2509 AC Den Haag

Tweede Kamer der Staten-Generaal
De Voorzitter
Per e-mail verzonden aan: griffier@tweedekamer.nl

Betreft: Inbreng Kinderombudsman t.b.v. het debat over de gesloten jeugdzorg op 28 maart 2024

Geachte heer Bosma,

Op 28 maart 2024 wordt er gedebatteerd over de gesloten jeugdzorg. Graag wil ik ten behoeve van dit debat het volgende aan de leden meegeven.

In het kort

De verantwoordelijkheid voor (de zorg voor) de jongeren die in de gesloten jeugdzorg terechtkomen of dreigen terecht te komen, is nu te gefragmenteerd en belangen van de betrokken partijen zijn strijdig aan elkaar. Dit leidt er steeds weer toe dat niet gedaan wordt of kan worden wat het beste is voor deze jongeren. Hoewel het nog maar om een relatief kleine groep van 480 jongeren¹ gaat, moet de verantwoordelijkheid voor (de zorg voor) deze doelgroep breed gevoeld en gedragen worden en moeten hun belangen voorop staan. Ik spreek alle betrokken partijen, in het bijzonder de staatssecretaris, hierop aan.

De problematiek van de jongeren die op ZIKOS-afdelingen geplaatst worden is complex. Er is veelal sprake van een combinatie van psychische en gedragsproblemen en problemen op andere levensgebieden. Veel van de jongeren vertonen daarbij gedrag waartegen ze beschermd moeten worden, omdat ze zichzelf verwonden en/of een doodswens hebben. En dat is dan ook wat medewerkers op ZIKOS-afdelingen vanuit handelingsverlegenheid steeds meer zijn gaan doen: jongeren beschermen tegen zichzelf en tegen groepsgenoten. Het hoogste doel lijkt te willen voorkomen dat een jongere zichzelf iets aandoet of zelfs overlijdt. Deze reflex heeft echter wel tot gevolg dat andere kinderrechten ernstig onder druk komen te staan.

Zorgen over de kwaliteit van zorg

In de afgelopen jaren heb ik meerdere keren mijn zorgen geuit over de gesloten jeugdzorg.² Ik wees op de mogelijk negatieve gevolgen van een snelle afbouw van de gesloten jeugdhulp voor de jongeren die op dit moment of in de nabije toekomst deze vorm van zorg nodig hebben. Ik gaf aan een duidelijke visie en eenduidige sturing op de afbouw te missen. Deze visie en sturing missen nog steeds.

Het gebrek aan visie en sturing zorgt ervoor dat de instellingen grote moeite hebben om de kwaliteit van zorg en de zorgomslag te leveren die wij van hen verlangen. Niet vanwege het gebrek aan wil, maar vanwege een tekort aan medewerkers met de juiste kennis, gebrek aan specialistisch zorg en financiële druk. In de afgelopen periode kwamen zowel de Inspectie Gezondheidszorg en Jeugd (IGJ) als de Jeugdautoriteit met soortgelijke zorgen over de gesloten jeugdzorg naar buiten. De IGJ constateert eind

Pagina 1

Datum
27 maart 2024

Onderwerp
Inbreng Kinderombudsman debat
gesloten jeugdzorg

Ons nummer
198647

Uw brief
-

Uw kenmerk
-

Contactpersoon
-

Kinderombudsman
Bezuidenhoutseweg 151
2594 AG Den Haag

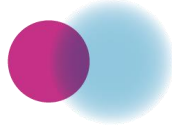
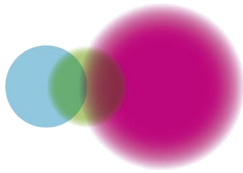
Postbus 93122
2509 AC Den Haag

T 070 356 35 63
info@kinderombudsman.nl
www.kinderombudsman.nl

*De Kinderombudsman
is onderdeel van de
Nationale ombudsman*

¹ [Monitor JeugdzorgPlus, peildatum 1 oktober 2023 | Rapport | Jeugdautoriteit](#)

² [Brief d.d. 17 januari 2023](#), [brief d.d. 18 november 2022](#) en [brief d.d. 14 september 2022](#)

kinder ombudsman

het beste besluit:
geef kinderen invloed

februari dat in de gesloten jeugdzorg onvoldoende passende hulp wordt geboden.³ "Het duurt vaak te lang voordat een jongere behandeling krijgt. Vrijwel nergens is er een combinatie van tijdige en passende hulp én onderwijs of dagbesteding. En passende vervolghulp ontbreekt." De inspectie ziet ook dat vrijheidsbeperkende maatregelen soms worden ingezet doordat randvoorwaarden ontbreken. De Jeugddoorlooptoets signaleert eind februari dat als gevolg van de snelle afbouw van de gesloten jeugdzorg en de dalende bezettingsgraad gesloten jeugdzorginstellingen meer financiële risico's lopen.⁴ "De kans dat aanbieders zorg kunnen blijven bieden die jongeren nodig hebben wordt daarmee kleiner, wat gepaard gaat met directe gevolgen voor de continuïteit van jeugdzorg in regio's." Ook het onderzoek *Eenzaam gesloten* van Jason⁵ laat een beeld zien van een situatie op de ZIKOS-afdelingen waarin de omgevingsvoorwaarden die nodig zijn voor een positieve ontwikkeling, voor een groot deel onvoldoende zijn/waren. De jongeren zitten heel lang alleen op hun kamer, krijgen nauwelijks onderwijs aansluitend bij hun behoefte en krijgen geen of nauwelijks behandeling voor hun problematiek.

Pagina 2

Ons nummer
198647

Op dit moment biedt de gesloten jeugdzorg vrijwel nooit de kwaliteit waar de jongeren die daar verblijven recht op hebben. Dit terwijl de jongeren met de meest complexe problematiek en/of komend uit de meest complexe situaties moeten kunnen rekenen op de allerbeste zorg. Op een zo thuis mogelijke plek, met een goed affectief en pedagogisch klimaat, goed onderwijs, goed opgeleide medewerkers en passende behandeling. De kwaliteit van zorg (in brede zin) móet op orde zijn, ook in een periode van overgang. Dit vraagt om regie, een goed werkklimaat en voldoende financiële middelen.

Er is inzicht nodig in de besluitvormingsprocessen

Er is inzicht nodig in de besluitvormingsprocessen die ten grondslag liggen aan de plaatsingen in de gesloten jeugdzorg en hoe het belang van het kind hierbij is onderzocht en meegewogen. Zo zie ik dat ondanks dat verschillende rechten van het kind onder druk staan op de ZIKOS-afdelingen, er toch jongeren worden geplaatst. Ook hoor ik dat jongeren gesloten worden geplaatst, terwijl niet alles is ingezet om dit te voorkomen en dat jongeren niet goed worden. Er moet meer inzicht komen in het waarom. Ik verwacht dat plaatsing niet altijd in het belang was van de jongere – of in ieder geval niet de best passende zorg was – maar het gevolg was van manco's in ons systeem. Door deze manco's inzichtelijk te maken, kunnen meer gefundeerde veranderingen worden doorgevoerd.

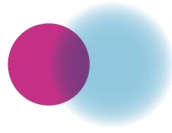
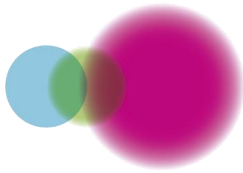
Gesloten jeugdzorg alleen als ultimum remedium; rol jeugd-ggz

Ik hoor dat er jongeren in de gesloten jeugdzorg worden geplaatst bij gebrek aan beter. Of voor wie nog niet alles is gedaan om plaatsing te voorkomen. Jongeren worden door de jeugd-ggz weggestuurd als er een combinatie is van psychische en gedragsproblemen. En jongeren worden niet gevraagd

³ [Onvoldoende passende hulp in de JeugdzorgPlus: verslag + 15 rapporten | Rapport | Inspectie Gezondheidszorg en Jeugd \(igj.nl\)](#)

⁴ [Lage bezettingsgraad in gesloten jeugdzorg brengt continuïteitsrisico's met zich mee | Nieuwsbericht | Jeugddoorlooptoets](#)

⁵ [Eenzaam gesloten: onderzoek ZIKOS van Jason – Stichting ExpEx](#)

kinder ombudsman

het beste besluit:
geef kinderen invloed

wat zij het meest passend vinden. De enige oplossing lijkt dan te zijn een jongere dan maar in de gesloten jeugdzorg te plaatsen. Dit is in strijd met de rechten van het kind, in mijn visie een zwaktebod en dit moet anders. Dat ligt niet aan de mensen die in de gesloten jeugdzorg werken. Voor hen is er geen optie een jongere te weigeren. In mijn visie moet de rol en verantwoordelijkheid van de jeugd-ggz als het gaat om de zorg voor deze groep jongeren veel sterker benoemd worden. Vanuit mijn rol spreek ik de jeugd-ggz ook hierop aan.

Pagina 3

Ons nummer
198647

Opvolging aanbevelingen commissie De Winter

Er moet opvolging worden gegeven aan de aanbevelingen van de commissie De Winter en hierop moet ook worden toegezien. We weten dat juist in instellingen het risico om slachtoffer te worden van geweld groot is. Juist daarom is het van groot belang om een omgeving te creëren waarin geweld wordt voorkomen en jongeren als er dingen niet goed zijn gegaan, dit veilig kunnen adresseren. Hier zag het rapport van de commissie De Winter op. Het is voor mij niet helder wat de status is van de opvolging van de aanbevelingen van de commissie De Winter en of een en ander daadwerkelijk heeft geleid tot minder geweld. Hier moet meer inzicht in komen.

Er is kennis nodig over de zorgbehoefte van de jongeren op de ZIKOS

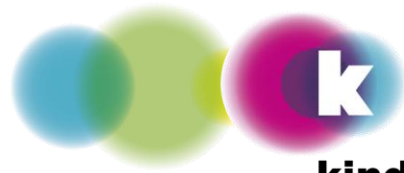
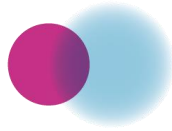
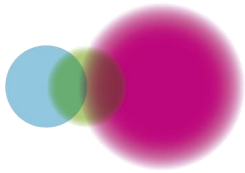
Er is onvoldoende kennis over effectieve behandeling van de jongeren die op de ZIKOS-afdelingen terechtkomen. Dat is ook de reden dat ze daar geplaatst worden. Want ook eerder in het traject is deze kennis er vaak niet. En als de kennis er wel is, wordt deze niet altijd ingezet. De jongeren zélf geven aan dat de ZIKOS hen niet geholpen heeft, eerder het tegenovergestelde.

Deze jongeren hebben echt goede behandelingen nodig en de beste ondersteuning. Alleen als er op álle niveaus – pedagogisch/ sociaal/ emotioneel/ psychiatrisch/ medisch – wordt ingezet, heeft een ZIKOS-opname zin. En dan nog zijn er jongeren bij wie we niet weten wat hen helpt. Vandaar dat kennisontwikkeling cruciaal is. Tegelijk met het inzetten van de kennis moet beoordeeld worden of de behandeling werkt. Als het niet werkt moet niet gegrepen worden naar meer beveiliging (glijdende schaal), eerder naar minder.

Er moet passende zorg beschikbaar zijn voor de doelgroep van de ZIKOS-afdelingen

Inmiddels is er een opnamestop ingesteld voor de ZIKOS-afdelingen. Het is voor mij niet helder wat dit besluit betekend heeft voor de groep jongeren die daar verbleef of zouden verblijven. Waar zijn/worden ze nu geplaatst? Belangrijk is dat voor de doelgroep van de ZIKOS-afdelingen passende zorg beschikbaar is. Hiervoor moet alles in het werk worden gesteld.

Ik wil nogmaals benadrukken dat ik van mening ben dat de verantwoordelijkheid voor (de zorg voor) de mogelijke doelgroep van de gesloten jeugdzorg breed gevoeld en gedragen moet worden. Hun belangen moeten voorop staan. Ik verwacht dan ook dat nú alles wordt gedaan om de zorg voor deze groep en binnen deze groep voor alle individuele jongeren,

**kinder
ombudsman**

het beste besluit:
geef kinderen invloed

optimaal te borgen. Ik spreek hier alle betrokken partijen, in het bijzonder de staatssecretaris, op aan.

Deze brief heb ik tevens verzonden aan de staatssecretaris van VWS.

Als u vragen heeft kunt u uiteraard contact opnemen met mijn kantoor.

Met vriendelijke groet,

Margrite Kalverboer
Kinderombudsvrouw

Pagina 4

Ons nummer
198647